

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัยเอกสาร ชุมชนต้นแบบที่นำแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อศึกษาการนำแนวทางพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน จากชุมชนต้นแบบในภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ย่อย ดังนี้ (1) เพื่อสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง (2) เพื่อศึกษาชุมชนต้นแบบของการนำแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ (3) เพื่อกำหนดแนวทางในการนำแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่เป้าหมาย โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ตั้งแต่ปี 2540 ถึงปัจจุบัน

ระยะที่ 2 การศึกษาชุมชนต้นแบบในการนำเอาแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร และศึกษาภาคสนาม (Field Trip) โดยศึกษาจากเอกสารเกี่ยวกับชุมชนต้นแบบ และชุมชนต้นแบบในเรื่องการนำแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจน

ระยะที่ 3 การกำหนดแนวทางในการนำแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่เป้าหมาย ใช้วิธีการประชุมระดมสมอง (Brainstorming) ประชาชนชาวบ้าน ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน องค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในชุมชนเป้าหมาย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปผลการดำเนินการวิจัยได้ดังนี้

ผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง พบว่า จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปเงื่อนไขในการดำรงอยู่ของชุมชนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงได้ คือ (1) ทิศทางสังคม ซึ่งถือเป็นปัจจัยภายในที่ปรากฏอยู่ในชุมชนแต่ละชุมชนเอง ซึ่งก่อให้เกิดพลังความร่วมมือที่จะขับเคลื่อนชุมชนเพื่อแก้ไขและพัฒนาให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างพอเพียงและยั่งยืน ซึ่งแบ่งออกเป็น ทุนมนุษย์ ทุนทางสถาบัน กลุ่ม/เครือข่าย และทุนทางวัฒนธรรม (2) ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำหรับผลการศึกษาชุมชนต้นแบบในการนำเอาแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ พบว่า จากการศึกษารวมทั้งสิ้น จำนวน 38 ชุมชน โดยได้จากการสังเคราะห์เอกสารจำนวน 32 ชุมชน และจากการลงศึกษาชุมชนต้นแบบในพื้นที่จริง จำนวน 6 ชุมชนแล้วนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้ ทำการศึกษาเงื่อนไขในการดำรงอยู่ของชุมชนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผลการศึกษา ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งยังพบว่า วิธีการผลิตแบบยังชีพจะเป็นเงื่อนไขพื้นฐานเบื้องต้นที่ทำให้เกิดความเชื่อมโยงกันระหว่างการผลิตและการบริโภค ในขณะที่อำนาจของชุมชนและ ครอบครัวจะทำหน้าที่บูรณาการให้เกิดความสมดุลระหว่างสองกิจกรรมนี้ในช่วงต่อมา ซึ่งเงื่อนไข ดังกล่าวจำเป็นต้องดำเนินไปควบคู่กันไปทั้งสองประการ จึงจะทำให้ความพอเพียงเกิดขึ้นและ สามารถดำรงอยู่ได้ ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบมีสภาพเป็นการ บูรณาการ ผสมผสานกันจนเกิดเป็นพลวัตให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ ท่ามกลางกระบวนการ เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยที่เงื่อนไขหรือปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวได้ส่งผลต่อวิธีการคิด/ระบบคิด ของคน ในชุมชน นำไปสู่การปฏิบัติในชีวิตจริง โดยเริ่มจากรวมกลุ่มกันของผู้ที่มีความต้องการหรือปัญหา ที่คล้ายคลึงกันมาร่วมกันคิด เพื่อหาทางออกของปัญหาร่วมกัน โดยมีระบบความคิดความเชื่อ คล้ายกัน และการรวมกลุ่มกันทำให้เกิดพลังอำนาจ เกิดขึ้นในการที่จะหาวิถีทางในการจัดการกับ ทรัพยากรที่มีอยู่จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนกิจกรรมทางเศรษฐกิจของตนเอง ครอบครัวและชุมชน ซึ่งเกิดการปรับตัวตั้งแต่กระบวนการผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยน ให้เชื่อมโยง และสมดุล

ในส่วนของผลการกำหนดแนวทางในการนำแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ไป ใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่เป้าหมาย พบว่า แนวทางในการนำแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่เป้าหมาย มี 2 แนวทาง ด้วยกัน คือ (1) การสร้างความรู้ความเข้าใจ โดยสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง และ

อภิปรายผล

จากการสังเคราะห์เอกสารและการศึกษาชุมชนในพื้นที่จริงรวมทั้งหมด 38 ชุมชน ผู้วิจัยจะนำประเด็น ซึ่งเป็นผลการวิจัยมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยทำให้คณะผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการนำเอาแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ โดยขับเคลื่อนผ่านกระบวนการวิจัย โดยคณะผู้วิจัยเป็นทีมที่เกิดจากการมีส่วนร่วมจากชุมชนเองและคณะภายนอก โดยกำหนดเป็น 3 ขั้นตอน ซึ่งอาจทำทีละขั้นหรือทำพร้อม ๆ กันก็ได้ โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ว่า ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อสร้างความมั่นคงในอาชีพหลัก ส่งเสริมอาชีพรอง/อาชีพเสริม และเพิ่มเติมสวัสดิการของชุมชน/กลุ่ม ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเกิดจากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในหมู่คณะผู้วิจัย ซึ่งกระบวนการที่เสนอดังกล่าวสอดคล้องกับ เสรี พงศ์พิศ และ วิจิต นันทสุวรรณ (2545 : 227) ที่กล่าวว่าประชาพิจัยเป็นกระบวนการวิจัยและพัฒนาของประชาชน มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในกลุ่มประชาชนที่เข้าร่วมกระบวนการประชาพิจัย เป็นกระบวนการวิจัยที่เกิดจากการสรุปประสบการณ์ของชุมชนในชนบท การเรียนรู้ในกระบวนการประชาพิจัย คือ การเรียนรู้ที่เน้นให้คนที่เข้าร่วมกระบวนการรู้จักตนเอง และรู้จักโลก การรู้จักตนเองและรู้จักโลก การรู้จักตนเองและรู้จักโลกต้องการข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ชุมชนและเงื่อนไขปัจจัยที่เกี่ยวข้อง หรือมีอิทธิพลต่อชีวิตและชุมชนของตนเอง การดำเนินกระบวนการประชาพิจัยจึงมีเครื่องมือและวิธีการชุดหนึ่งเพื่อช่วยให้เข้าถึงข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้อง

การรู้จักตนเองและรู้จักโลกนำไปสู่การเข้าใจตัวเองในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและสังคมที่กว้างไกลกว่าชุมชน เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของโลก การเปลี่ยนแปลงของสังคม และผลกระทบที่ทำให้ชีวิตของตนเองเปลี่ยนแปลงไป ความเข้าใจนี้จะนำไปสู่การหาทางเลือกใหม่ให้กับชีวิตและชุมชน

จากหลักการและแนวคิดดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงได้นำเอากระบวนการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย โดยมีเป้าหมายสำคัญ 2 ประการ คือ การนำแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการแก้ปัญหาความยากจน และการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคคลตามแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่เป้าหมายที่คณะผู้วิจัยขับเคลื่อนอยู่ 2 พื้นที่ คือ ชุมชนตำบลคอนกลอย อำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี และ ชุมชนตำบลตุ๊กตุ่น อำเภอทัพทัน

ข้อเสนอแนะ

1. คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการวิจัยอันเป็นโครงการต่อเนื่องจากการวิจัยเรื่องนี้ คือ 1) โครงการวิจัย การดำเนินการแก้ไขปัญหาคาความยากจน ตามแนวพระราชดำริเรื่องการพึ่งตนเองในพื้นที่ยากจนตำบลตุ๊กคู อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี 2) โครงการวิจัย การดำเนินการแก้ไขปัญหาคาความยากจน ตามแนวพระราชดำริเรื่องการพึ่งตนเองในพื้นที่ยากจนตำบลคอนกลอย อำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี ซึ่งต้องการนำเอากระบวนการที่ค้นพบเป็นผลที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปปฏิบัติอย่างจริงจัง
2. การศึกษาชุมชนพื้นที่เป้าหมายมีขอบเขตจำกัดในเรื่องระยะเวลา การศึกษาการวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มทั้งเวลาและงบประมาณในการดำเนินการให้มากกว่าเดิม